

діяльності. Прогнозування допоможе науково обґрунтовувати стратегію і тактику, заходи боротьби зі злочинами цього виду, повніше враховувати суспільну думку при організації всієї правоохоронної діяльності.

УДК 343.2/.7

Король І. Б., к.ю.н.,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ, Україна

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ, ЯКІ СПРИЯЮТЬ ЗЛОЧИННИМ ПОСЯГАННЯМ НА НЕДОТОРКАННІСТЬ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ

Загалом можливості захисту права на недоторканність приватного життя в Україні значно обмежені. Захист приватного життя, що знаходиться за межами правового регулювання, покладається, фактично, на саму особу. Водночас активність населення щодо захисту приватності стримується соціально-економічними факторами. Як зазначає Н. О. Кочева, «в ситуації, коли увага основної маси населення сконцентрована на підтриманні мінімально прийнятних умов існування, соціальні настрої людей ... визначає звичка жити в бідній країні, яка долає економічні труднощі. Специфічна проблема недоторканності приватного життя на цьому фоні не видається важливою» [1].

Саме тому для більшості населення нашої країни найбільш важливими є соціально-економічні проблеми, а право на повагу приватності ще «треба заслужити». Як влучно визначає А. С. Ткачук, «сучасна ситуація в Україні поєднує в собі суперечливе переплетіння, з одного боку, тотального правового нігілізму, а з іншого – наївного правового ідеалізму. Парадоксально, але ці два несумісних явища співіснують і демонструють досить низький рівень правосвідомості громадян. У першому випадку закони не виконуються, порушуються, ігноруються, а в другому, навпаки, їм надається перебільшене значення» [2, с. 62]. Не викликає сумніву те, що формування таких рис притаманно суспільству з нестійкими чи деформованими моральними цінностями [3, с. 195-201]. І це значною мірою стосується порушення права на недоторканність приватного життя.

Аналізуючи причини та умови, які сприяють порушенню права на приватність, можна сказати, що загалом вони полягають у байдужому ставленні до загальнолюдських цінностей і порушників, і потерпілих; у нечітких (несформованих) моральних установках і такій деформації правосвідомості, за якої одна частина населення країни зневажливо чи байдуже ставиться до приватного життя інших членів суспільства, а інша не володіє достатніми уявленнями, знаннями і навичками, які би допомогли захистити приватне життя особи.

Значною мірою однією з основних причин незахищеності приватності є суб'єктивні фактори, такі як відсутність практичного досвіду реалізації та обстоювання права на приватність, пасивність населення, недбале ставлення до захисту свого приватного життя загалом і засобів комунікацій зокрема.

На думку Г. Г. Зуйкова, серед сукупності причин і умов, що сприяють вчиненню злочину, можна виділити такі: безпосередня причина вчинення злочину; умови, що сприяють дії безпосередньої причини і конкретному злочинному посяганню; обставини, за яких була сформована безпосередня причина, умови, що сприяють дії факторів, які формують безпосередню причину [4, с. 15].

Слід відзначити, що у зв'язку з різноманітністю факторів, які впливають на поведінку людей в міжособистісних стосунках і сприяють вчиненню ними посягань на таємниці приватного життя, не завжди видається можливим виділити ті з них, які безпосередньо призвели до вчинення злочину, а які вплинули на особу злочинця та сприяли формуванню безпосередньої причини більш «віддалено».

Безпосередньою причиною вчинення злочинів, що посягають на недоторканність приватного життя, як правило, є антисоціальна спрямованість особистості, що призвела до формування і свідомої реалізації злочинного умислу. Це пояснюється тим, що злочини у цій сфері можуть вчинятися виключно з прямим умислом.

Серед умов, що сприяють вчиненню цього виду злочинів, на нашу думку, можна виділити такі:

1) *об'єктивні* (існують незалежно від волі винного чи особи потерпілого), а саме:

— необдуманна кадрова політика під час прийняття на роботу та призначення на посади, що дають доступ до конфіденційної інформації про особу. Це призводить до того, що в органах та установах, які наділені повноваженнями на збирання, зберігання, зміну та використання конфіденційної інформації, часто працюють особи з низькими моральними якостями та антисоціальною спрямованістю, а також ті, хто безвідповідально чи недбало ставиться до довірених їм таємниць;

— порушення керівними особами підприємств, установ та організацій соціально-економічних і трудових прав працівників і службовців, що спричиняє відсутність зацікавленості персоналу у належному та добросовісному виконанні ними покладених на них функцій, виникненню матеріальної зацікавленості у пошуку додаткового заробітку «на стороні», часто у незаконний спосіб тощо;

— недбале ставлення керівництва до забезпечення належного зберігання конфіденційної інформації про особу. На практиці непоодинокими є випадки, коли в організаціях та установах, які володіють величезним обсягом конфіденційної інформації, відсутня навіть особа,

відповідальна за її збереження, не кажучи вже про підрозділ внутрішньої безпеки. Часто відсутні спеціально пристосовані приміщення для зберігання та системи захисту носіїв інформації з обмеженим доступом;

— невідповідність програмного забезпечення та каналів передачі інформації компаній-операторів зв'язку сучасним умовам технічного та інформаційного розвитку.

Ці умови можуть спровокувати порушника на вчинення злочину, а також полегшити його вчинення особі зі стійкими злочинними нахилами;

2) *суб'єктивні* (які залежать від особи та часто полегшують вчинення злочину):

— недостатня захищеність джерел і носіїв інформації, а також шляхів і каналів її передачі: неналежне програмне забезпечення персонального комп'ютера, відсутність паролів електронної пошти, використання неліцензійних програм та відвідування сторінок із сумнівною репутацією в комп'ютерній мережі, на яких часто поширюються програми подальшого відстежування маршруту користувача;

— легковажність і недбалість окремих осіб щодо збереження конфіденційної інформації про себе та членів своєї сім'ї. Так, часто трапляються випадки повідомлення інформації про приватне життя стороннім особам на знак довіри чи з метою налагодження дружніх стосунків, необдумане надання персональних даних без підписання відповідного договору тощо.

Варто зазначити, що конкретні причини та умови, котрі сприяють вчиненню злочинів цього виду, формуються на фоні значних соціальних перетворень, які тривають у нашій державі. Суцільна «комп'ютеризація» та загальне захоплення глобальними мережами спілкування у поєднанні з порівняно низьким рівнем правової культури населення та правовою неосвіченістю, відсутність належних законодавчих актів у сфері інформаційного захисту, низький рівень кваліфікації працівників правоохоронних органів у сфері попередження, виявлення та розслідування злочинів проти приватності, відголоски «інформаційного вакууму» минулих років і необмеженість спілкування сьогодення – усе це сприяє незахищеності приватного життя громадян і створює передумови для формування та реалізації злочинного умислу у сфері приватності.

Література

1. Кочева Н. О. Уважение частной жизни в России: диагноз и прогноз [Електронний ресурс] / Н. О. Кочева. – Режим доступу: <http://www.pgpalata.ru/reshr/privacy/art10.shtml#n15>

2. Ткачук А. С. Деформація правосвідомості: її сутність та наслідки / А. С. Ткачук // Актуальні проблеми політики. – 2011. – № 43. – С. 56-63.

3. Чікарькова М. Ціннісні орієнтації сучасного інформаційного суспільства та проблема контркультури / М. Чікарькова // Українознавство. – 2009. – № 1. – С. 195-201.

4. Зуйков Г. Г. К вопросу о понятии причин преступления и условий, способствующих его совершению / Г. Г. Зуйков // Вопросы предупреждения преступности. – М.: Юрид. лит-ра, 1995. – № 2. – С. 3-18.

УДК 343.236.4:343.916

Кучменко С. В., здобувач,
Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СТВОРЕННЯ НЕ ПЕРЕДБАЧЕНИХ ЗАКОНОМ ВОЄНІЗОВАНИХ АБО ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ

Збройний конфлікт, що триває на Сході України, приносить нашій державі надзвичайно важкі наслідки. Щодня суспільство отримує тривожну інформацію про втрати серед цивільного населення на тимчасово окупованій території України, втрати серед особового складу військовослужбовців Збройних Сил України, Національної Гвардії та інших передбачених законом збройних формувань, які перебувають у зоні проведення АТО, інформацію про пошкодження об'єктів інфраструктури, відсутність забезпечення громадян на тимчасово окупованих територіях продовольством та предметами першої необхідності тощо. Тому сьогодні органи усіх гілок влади намагаються всіма наявними та доступними правовими способами протидіяти ситуації, що склалась, в тому числі утворенню не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань як на території України, так і на тимчасово окупованих територіях.

У положеннях Конституції України вказано, що «на території України забороняється створення і функціонування будь-яких збройних формувань, не передбачених законом» (ч. 6 ст. 17). При цьому, незаконними вважаються як воєнізовані формування, створення яких заборонено Конституцією, так і воєнізовані таїншого роду збройні формування, створення та існування яких не передбачені законами України.

Саме тому стаття 260 Кримінального кодексу України встановлює відповідальність за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

У свою чергу під воєнізованими слід розуміти формування, які мають організаційну структуру військового типу, а саме: єдиноначальність, підпорядкованість та дисципліну, і в яких проводиться військова або стройова чи фізична підготовка. Під збройними ж формуваннями слід розуміти воєнізовані групи, які незаконно мають на озброєнні придатну для використання вогнепальну, вибухову чи іншого виду зброю [1].